

ВЕНГЕР Н.М.

студентка 2- го курсу екологічного факультету ЖНАЕУ, кафедра правознавства, м. Житомир

УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

Стабільність держави, її економічний розвиток значною мірою залежить від фізичного та духовного розвитку дитини, ставлення держави до проблем дітей, їх інтересів та потреб. Одним з критеріїв стану захисту прав дитини та її добробуту в державі є кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

У нових соціально-економічних умовах проблеми захисту прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, не тільки не втратили своєї актуальності, а й набули особливої гостроти. Понад 80 тис. сімей з різних причин не виконують виховні функції щодо власних дітей. Так, відповідно до частини третьої статті 52 Конституції України утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу [1].

Загалом, система піклування про дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, ще з давніх часів йшла двома шляхами. Один з них — це утримання та виховання їх у спеціально призначених для цього закладах, а другий — це передача дітей на виховання та утримання до сімей приватних осіб. Дана система так само розвивалася й в Україні [2, с. 36].

Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» №2342 від 13 січня 2005 року визначає правові, організаційні, соціальні засади та гарантії державної підтримки дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і є складовою частиною законодавства про охорону дитинства.

Зокрема, в статті 1 цього Закону зазначається, що дитина-сирота – це дитина, в якій померли чи загинули батьки, а діти, позбавлені батьківського піклування, - це діти, які залишилися без піклування батьків у зв'язку з позбавленням їх батьківських прав, відібранням у батьків без позбавлення батьківських прав, визнанням батьків безвісно відсутніми або недієздатними, оголошенням їх померлими, відбуванням покарання в місцях позбавлення волі та перебуванням їх під вартою на час слідства, розшуком їх органами внутрішніх справ, пов'язаним з ухиленням від сплати аліментів та відсутністю відомостей про їх місцезнаходження, тривалою хворобою батьків, яка перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки, а також підкинуті діти - батьки яких невідомі, діти, від яких відмовилися батьки, та безпритульні діти. Також, стаття 1 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» встановлює форми влаштування таких дітей, а саме : усиновлення; встановлення опіки або піклування; передача до прийомної сім'ї, дитячих будинків сімейного типу, до закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [3].

В Україні існує розгалужена мережа державних органів, на яких покладено обов'язок піклуватися про дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, зокрема: служби у справах дітей, органи опіки та піклування, органи освіти та науки, управління (відділи) у справах молоді та спорту, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді й інші. Основною метою діяльності таких центрів є створення соціальних умов для життєдіяльності, гармонійного й різнобічного розвитку дітей і молоді, захист їх конституційних прав, свобод і законних інтересів, задоволення культурних та духовних потреб [4, с.71].

Центральним органом виконавчої влади, який координує питання соціального захисту дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні є Державний департамент з усиновлення та захисту прав дитини. Цей орган влади визначає діяльність органів і служб у справах дітей щодо соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які в свою чергу координують діяльність місцевих органів влади.

Центральним органом виконавчої влади у сфері соціального захисту є Міністерство соціальної політики України. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України є головним органом у системі

центральної виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики у сфері освіти, наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності. Міністерство здійснює заходи щодо соціально-правового захисту дітей, запобіганню бездоглядності і правопорушенням серед дітей, соціальної реабілітації найуразливіших категорій дітей, зокрема дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [6, с. 8 -9].

Головними завданнями соціального захисту дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків є створення умов для фізичного, розумового та духовного розвитку дитини; розвиток сімейних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (усиновлення, опіка та піклування, створення дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей); організація роботи з питань захисту особистих та майнових прав дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування; активізація профілактичної роботи щодо запобігання правопорушенням у дитячому середовищі; зменшення кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються у закладах для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; розвиток творчого потенціалу дітей, підтримка обдарованих дітей; розширення мережі дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей, підготовка документів, які необхідні для їх створення, призначення соціальної допомоги та грошового забезпечення; здійснення контролю за умовами утримання, навчання, виховання усиновлених дітей, дітей, над якими встановлено опіку (піклування), взятих у прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу [5, с. 93].

Сьогодні на законодавчому рівні закріплений обов'язок держави, в особі відповідних її органів, дбати про захист житлових прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. При вирішенні питання щодо захисту житлових прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, законодавство йде двома шляхами: це збереження за вказаною категорією осіб вже належного їм на праві власності чи на праві користування житла, та надання нового жилого приміщення.

Одним з принципів державної політики щодо соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, проголошеним у ст. 3 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» є забезпечення вільним вибором сфери професійної діяльності, яка б оптимально відповідала потребам та бажанням особистості дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування, а також особи із їх числа та запитам ринку праці.

Гарантії щодо забезпечення працевлаштування дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа передбачені ст. 23 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування». Відповідно до ч. 1 даної статті «...місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад згідно із законодавством бронюють робочі місця для працевлаштування дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, а також осіб з їх числа, забезпечують їх першочергове працевлаштування на наявні вакантні робочі місця. Відповідальність за працевлаштування вихованців закладів для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа покладається на органи праці та соціальної політики і на керівника закладу, де перебувала дитина» [3].

Держава забезпечує працевлаштування осіб із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, надання їм першого робочого місця, яке не може бути замінено за бажанням роботодавця протягом трьох років з моменту початку роботи [6, с. 16].

Отже, із усього вищезазначеного можна дійти висновку, що створення оптимальних умов для життєдіяльності соціально незахищених категорій дітей, зокрема дітей – сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування є одним з найважливіших завдань сьогодення. На сучасному етапі розвитку суспільства існує велика кількість нормативно-правових актів, спрямованих на захист прав та законних інтересів дітей-сиріт. Але, на превеликий жаль, цього не достатньо, бо не всі нормативно-правові акти супроводжуються механізмом їхньої реалізації, що ускладнює їх втілення у життя і робить їх декларативними.

Список використаних джерел:

1. Закон України: Конституція України від 28.06.1996 р. № 30 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - ст.141
2. Пеша І.В. Соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (проблеми реформування) / І.В. Пеша. – К.: Логос, 2000. – 87 с.
3. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13 .01. 2005 р. №2342 // Відомості Верховної Ради України. - 2005 - №6.- ст.147
4. Інноваційні моделі соціальних послуг / [Бондарчук Л. В., Дума Л. П., Кабаченко Н. В. та ін.]; за ред. Н. М. Шкуратової. - Т. 2. – К : –2007. – 159 с.
5. Смагіна І.І. Соціально-правовий захист дитинства: навч. посіб. / Смагіна І.І, Арешонкова В.Ю., Смагіна Т.М. – Ж. : ОІППО, 2006. – 356 с.

6. Бурсова Н.В. Соціальний захист дітей-сиріт : дайджест / Бурсова Н. В., Онищук С. М . – Київ: - 2012. - 20 с.